

*Инна КОШЕВАЯ
ЕВГЕНИЙ ЧИКАЛЕНКО И ВЛАДИМИР ВИННИЧЕНКО*

В статье проанализированы личные, литературные, политические отношения двух выдающихся для Украины людей – писателя В.Винниченко и великого украинского Мецената Е.Чикаленко.

Ключевые слова: украинское национальное возрождение, мемуары, творчество, культура, Центральная Рада, государственность.

*Inna KOSHOVA
YEVGEN CHYKALENKO AND VOLODYMYR VYNNYCHENKO*

The private, literary and political relation between two outstanding persons for Ukraine are analyzed in the article. These persons are: the famous writer V.Vynnychenko and the great Ukrainian Maccenas Y.Chykalenko.

Key words: Ukrainian national revival, memoirs, creation, culture, Central Rada, State system.

Андрій ПЕЧАРСЬКИЙ

ІЛЮЗОРНА КОНЦЕПЦІЯ Я-ІДЕАЛУ В БЕЛЕТРИСТИЦІ Б.ТЕНЕТИ ТА І.МИКИТЕНКА (жертви психопатичного „радянського соціоциду”)

Стаття присвячена жертвам психопатичного „радянського соціоциду” та особливостям психодинаміки Я-ідеалу в житті та творчості Бориса Тенети та Івана Микитенка. Матеріалом для дослідження стали психологічні моделі поведінки персонажів у творах „Антонів огонь”, „Будні”, „Вуркагани”, „Дитинство Гавриїла Кириченка” Івана Микитенка, „Ненависть”, „Гармонія і свинушник” Бориса Тенети, а також факти зовнішньої та внутрішньої біографій прозаїків.

Методологічний інструментарій охоплює здобутки психоаналітичного підходу в сфері суїцидології.

Ключові слова: Я-ідеал, „радянський соціоцид”, проєктивна ідентифікація, перенесення, нарцисистична образа, терапевтичний альянс, мотиви суїциду, літературні угруповання.

Чому життя Бориса Тенети й Івана Микитенка закінчилось самогубством? Що конкретно спонукало письменників наважитися на трагічний вчинок? Чому їхні здорові життєві інстинкти не змогли перебороти деструктивне начало?

Подібні запитання не раз оприявнювала літературна критика. Притім зрозуміло, що подібний спосіб розпорядитися своїм власним життям має психологічні витoki в дитинстві, в роках становлення і формування особистості. Подібні тенденції можуть домінувати над волею до існування. У випадку Бориса Тенети й Івана Микитенка – це загострення едіпового комплексу, нестерпний страх переслідування і криза нарцисистичної образи як митця. З аспекту психоаналізу поняття Я-ідеалу, введене З.Фройдом, є несвідомим нарцисистичним утворенням, яке представляє собою психічну інстанцію Над-Я, що впливає на мислення і поведінку людини.

Існує послідовно зворотній зв'язок між розвитком особистісних та соціально-культурних факторів екстравертної та інтровертної агресій. Відтак життя і творчість Бориса Тенети й Івана Микитенка з погляду психоаналізу являє собою унікальний матеріал, в тому сенсі, що віддзеркалює психопатичний „соціоцид” (суспільство на межі самознищення – А.П.) в культурно-ідеологічному каноні радянського простору. Система, яка зживає саму себе, стає безжалісним скорпіоном[□] своєї совісті! Так соціально-політична агресія, страх, ворожнеча породжують фобії, що призводить до інтровертного вбивства. Однією із гучних жертв радянського pro domo sua став Іван Микитенко – обманута і віддана дитина своєї епохи. У тогочасному українському літературному світі це по-суті був один із перших суїцидних синдромів майбутнього розвалу радянської імперії. Адже нищення відданих людей, чи доведення їх до самовбивства є не що інше, як психопатичний радянський соціоцид. І як не пригадати російського святого праведника І.Кронштадтського, який із гіркотою і сумом казав про свою батьківщину: „Росія – хвора і все менше часу залишається на її зцілення!”

Щоправда, в нашому літературознавстві й досі ведуться дискусії: чи справді доволі успішний український радянський письменник радянської літератури, глибоко переконаний комуніст, член українського уряду – ВУЦВК'у, делегат XII і

---

* Феномен цих павукоподібних ссавців проявляється в тому, що у безвихідній ситуації вони смертельно жалять самих себе, здійснюючи суїцид.

XIII з'їздів КП(б)У в zenіті слави міг покінчити життя самогубством, чи це була звична для тих часів інсценізація, спланована органами НКВС?!

Син письменника О.Микитенко дотримується останньої версії, наводячи певні аргументи: „І взагалі сам душевний настрій, склад характеру, життєлюбність Івана Микитенка заперечують вірогідність його наміру покінчити життя самогубством. Доказом могла б бути передсмертна записка, але її немає. Тому факт суїциду вважати доведеним не можна” [5, 130]. Проте невтомні пошуки дослідника і намагання з'ясувати „момент істини” у смерті батька усе ж позначені відбитком суїцидальних помислів і намірів письменника.

Для Івана Микитенка наступали нервові дні осені 1937 року. А.Головко, виконуючий обов'язки редактора „Літературної газети”, вимагав від нього публічного зізнання у тяжких злочинах перед народом і комуністичною партією. У Спілці письменників УРСР на І.Микитенка збирають компромат стосовно його покровительського ставлення до „ворогів народу” і особистих контактів із „буржуазними елементами” під час поїздок за кордон. У ці критичні моменти свого життя письменник обговорює з дружиною можливість спільно покінчити життя самогубством: „Про що ми говорили? Про що ми говорили?! – Прости мене за муку, – сказав він мені ранком, схилившись до самої землі, впавши до моїх ніг... Ми хотіли, кажу вам велику правду, всі разом піти з життя. Вдвох? А дитина? Його життям ми не в праві розпорядитися, – сказав Ваня...” [4, 137].

Хоча історія цього питання залишається відкритою, наведені факти, без сумніву, важливі для розуміння суїцидальної психодинаміки і її метафоричної рефлексії в художньому світі письменника. Так моменти переродження революційного духу людини, піднесення грандіозних ідей віднайшли себе в таких прозових творах І.Микитенка, як „Будні” (1924), „Без пристановища” (1926), „Антонів огонь” (1927), „Вуркагани” (1928), „Дитинство Гавриїла Кириченка” (1928).

Письменник намагався створити художнє тло спотвореної людської правди, хоч би якою вона була. На тлі тогочасної жорстокої дійсності І.Микитенко в оповіданні „Без пристановища” виражає внутрішнє почуття

розчарованого роботяги Серьоги, намагаючись зафіксувати миттєві враження від певних речей, які виринали в уяві героя: „Ех, як так без пристановища жити, то піду ж я, мабуть, у босяки або застрелюсь”[3, 68]. Так у суспільно-політичному, безбожному світогляді класової ідеології формувалися суїцидальні помисли персонажа, що якоюсь мірою резонуються із дійсними жартами і своєрідним емоційним поздоровленням самого автора. У своїх спогадах про І.Микитенку, його близький приятель, Л.Первомайський писав: „Льонька, пе-еф! Пе-еф – це значить поздоровлення з святом; поздоровлення з святом, що ми знову всі вкупі”... Я зрозумів другий зміст цих слів, якого ми не могли передчувати тоді, коли кожний день був для нас святом молодості, творчості, боротьби...” [6, 82].

Який саме зміст привітального вигуку „пе-еф!”, що може асоціюватися із пострілом пістолета, збагнув пізніше Л.Первомайський важко сказати. Але те, що І.Микитенко в своїй творчості ставив персонажів у цілковиту залежність від „суб’єктивної” волі оповідача і їх устами виражав власні помисли, ідеї, переживання підтверджує хоча б образ лікаря Підгаєцького (повість „Антонів огонь”), який, заплутавшись у своїх суперечливих інтимних почуттях до Ліди, вирішує покінчити життя самогубством. До речі, І.Микитенко був також за освітою лікарем. Однак письменник розгортає психобіографічну панорамну картину у дусі ура-оптимістичного пафосу соцреалізму, змальовуючи нерухоме, виснажене після опоєної тугою ночі тіло лікаря, іронічно запитує адресата: „Чого ж ви дивуєтесь? Що він не вмер? Так, він не вмер, бо він... зовсім не такий дурень, щоб справді загнати собі три деці кокаїну під шкіру” [3, 157].

З плином часу Іван Микитенко вже з цілковитою вірою в реальність того, що з ним відбулося, тобто виключення з компартії, повідомив сім’ю про невідкладні справи, взявши з собою зброю. А через два тижні його тіло було знайдене в лісі з простреленою головою.

З певних художніх деталей прозових творів, в яких автор постає прихильником радянської ідеології, мимоволі вибудовується мало помітна

парадигма суїцидальних настроїв і мотивів. Так в оповіданні „Будні” Димів розмірковує над партійною дисципліною і звичайною повсякденністю: „І чому саме його родинне життя не провалля, а просто ковбаня? І скніє в ній вогкий, слизький туман, одноманітний, убивчий” [3, 82]. У „Вуркаганах” помисли головного героя сповнені суїцидальним острахом стосовно близького приятеля: „А те, що, може, він себе тим ножем колов, а не Пувичку. З серця людина може хто й зна що зробити” [3, 230]. Симптоматично вихвалявся перед друзями і головний персонаж повісті „Дитинство Гавриїла Кириченка”: „Зате мені пошили штани на смерть... Я їх не рву і буду довго носити” [3, 312].

Доведення до самогубства Івана Микитенка, відданої людини ЦК ВКП (б), є метаморфозою радянського соціоциду, своєрідним задзеркаллям інтровертної агресії комуністичної влади, її суперечливого роздвоєного характеру, схильного до хронічних колективних фобій. Суспільство й окремо взятий індивід відповідальні за свій вибір і вчинки. Вони або утверджують життя: віру, надію, любов, або – смерть: відчай, апатію, ненависть. Але ці суттєві аргументи існують лише для глибоко віруючих людей християнського світогляду. Бо невіруючі своїм життям нічого не можуть утверджувати. Вони просто живуть, і в кращому випадку намагаються достойно прожити життя лише перед своєю кволою совістю чи стороннім людським оком.

При одному і тому ж кінцевому результаті, тобто самогубстві, аж ніяк не можемо ставити знак рівності між гаслом Миколи Хвильового „Геть від Москви!” і „Ой, що ж то за шум учинився, комсомол в Україні народився!” І.Микитенка в морально-етичному плані політичної ситуації, що склалася в ті часи. В умовах мікросоціального конфлікту, як суїцидогенної ситуації, це були різні ідентифікації та інтегруючі зв'язки особистості з суспільством. Тому за хрестоматійною класифікацією соціальної психології суїциду життя і творчість Миколи Хвильового можна віднести до аномічного самогубства, що характеризується дисбалансованістю супротивних систем цінностей між особистістю і суспільством, а І.Микитенка – до конформістсько-мазохістського

самогубства, яке виражається базальним страхом персони грати перед деспотичною групою, суспільством, їх осудом і беззастережними санкціями.

Взагалі-то, майже до всіх письменників-суїцидентів радянської доби можна застосувати визначення „втрачене покоління літературоциду”. Бо так чи інакше їхні герої, ідеї, мрії наражалися на безбожний наріжний камінь радянської тоталітарної дійсності. Реалії тогочасного життя розбивали будь-яку надію на втілення елементарних людських задумів. Страх перед неминучим жорстоким покаранням робив психіку людини вразливою, піддатливою нав’язливим суїцидальним навіюванням. Така життєва доля не обминула і Бориса Тенету, „веселого Боба”, як полюбляли називати його у вузькому колі друзі.

У спогадах про митця Г.Коваленко-Плужник писала: „Пригадую, часто він говорив, коли заарештовували ще раніше когось з письменників старшої генерації: „Снаряди рвуться в окопах, небезпека наближається, скоро і по нас прийдуть, а жити так хочеться, що здається, я зроблю так: піду до річки, залишу свій одяг на березі, покладу в кишеню всі документи на ім’я Бориса Тенети, а сам на голову нав’яжу який-небудь одяг такий, щоб можна було лише прикрити грішне тіло, перепливу річку... і нема мене... піду куди очі глядять без документів, без нічого... Був Боб Тенета – нема Боба... А хтось знайде мій одяг на березі з документами, передасть у відділ розшуку міліції, міліція – в НКВД. Ну, що ж, скажуть, утопився сам раніше, ніж ми його утопили. А Боб десь забреде далеко і буде жити... Жити! А це все” [2, 8-9].

Голодомор, масові арешти, репресії, смертельні вироки в позасудових процесах – усе це формувало в підсвідомості письменника соціально-психологічну дезадаптацію, схильність до підозри і викриття, конфліктності і уявної боротьби, що згодом переростало у манію переслідування. Нав’язливі думки про те, що його можуть у будь-який момент схопити, відвести у відділ силових структур і обов’язково розстріляти, сприяло розвитку параної, ціль якої, за З.Фройдом, полягала в усунуванні несумісної маячної ідеї з психічної інстанції людського Я шляхом проекції її змісту в зовнішній світ. Такий своєрідний

патологічний спосіб захисту письменника містив у собі суїцидальні наміри. Борис Тенета не раз вмовляв дружину, щоб вона, як лікар, дістала йому отруту. Звісно, щораз, отримуючи аргументовану відмову, волів зробити це сам.

Параноїгенна соціально-психологічна дезадаптація проявлялася і в самій творчості письменника. Так, в оповіданні „Ненависть” (1930) головний герой, командир червоного ескадрону Гнат Власенко – єдиний залишившись живим – за іронією долі попадає до своїх, як полонений. Він ніяк не може довести, що справді є бійцем Червоної армії, проте, маючи можливість втекти, не наважується це зробити. З погляду психоаналізу такі суперечливі дії і мислення персонажа можна розцінювати як суїцидальну поведінку: „Я не боюся смерті. Але померти від руки своїх – безглуздо, смішно... Знати, що твоя смерть нічого не варта... Невже, справді, він загине так безглуздо і непотрібно. Така безглузда смерть!” [9, 19].

Ці міркування героя наче перегукуються із словами самого автора, який часто повторював у важкі дні свого життя: „Мене як бандита не розстріляють, я не дамся!” А коли Бориса Тенету забрали до в'язниці, то у камері письменник намагався вчинити суїцид. Із спогадів Г.Коваленко-Плужник дізнаємось: „На запитання дружини, що з горлом, він відповів, що має не то ангіну, не то нарив у горлі, але вона помітила, що він дуже старанно тримав рукою бинти і не хотів, щоб вона дивилася у горло. Це її занепокоїло, вона відчула, що тут щось не так і силою відгорнула бинти від того місця, де він тримав рукою, і побачила, що там була рана – ще цілком відкрита (поріз лезом для гоління). Борис хотів відібрати собі життя” [2, 8].

Так песимістична концепція світу і манія переслідування, викликані соціальною напруженістю та екстремально-психологічними ситуаціями міжвоєнного двадцятиліття радянських часів, стали основними суїцидогенними факторами в житті і творчості Бориса Тенети.

Найяскравіше світоглядна філософія „абсурду-життя” і соціально-психологічна дезадаптація письменника представлені в повісті „Гармонія і свинушник” (1928). Уже сам заголовок твору вказує на суперечливий характер

світосприйняття автора і тогочасної політичної ситуації в країні. Події в повісті розгортаються в тяжкі часи голодомору 1921-1924 рр. на Україні – геноциду нації, спланованого червоним терором воєнного комунізму В.Леніна і Л.Троцького під вивіскою так званої програми НЕПу. Відповідність такого трактування певних історико-політичних подій письменник дає збагнути невеличким натяком з внутрішнього монологу головної героїні твору Катерини, яка з докором промовляє: „А Михайло каже: читай Леніна. – Читаю – і тому, що читаю, що слухаю, тому, що люблю його – тому й хочеться іноді голову об стіну розбити” [8, 100]. Таким чином автор розкриває перед собою і адресатом жахливу правду, яку можна сформулювати словами П.Ящука – лікаря і одного із провідних дослідників голодоморів в Україні: „Комуністична ідея – це мариво при погляді здалека і криваве місиво при погляді зблизька” [7, 21].

Власне „свинюшник” і символізує у повісті Бориса Тенети тогочасну реальність комуністичної ідеї, а „гармонія” – її ілюзію, як примарне далеке майбутнє. Відповідно до заданої автором ідеї твір побудований на морально-етичних контрастах людини і суспільства.

Так голод змушує Марійку займатися проституцією. Утім дівчина не перестає в глибині душі любити Данила, який тим часом проживає з Ніною, що періодично робить аборти. За таке взаєморозуміння він утримує її, обіцяє влітку повезти в Крим. Подібна модель стосунків серед молоді стає звичним явищем, сірими буднями. Галя і Петро зважилися мати дитину, але вона згодом помирає від тяжких умов. У зимові дні, щоб топити в клубах печі, комуна не гребувала нічим: ні огорожами, ні парканами, навіть на цвинтарі виймали вночі дерев’яні хрести. Це у комсомольських гуртках звалося антирелігійною пропагандою. Далі відбувається парадоксальний і показовий суд над проституткою, Марійкою. Зважаючи на соціально-економічні обставини і тяжкі умови, в які потрапила дівчина, її визнають невинною.

Увесь цинізм відповідної ситуації письменник висловлює устами героя: „Знаєш, мені часто уявляється така картина. Свинюшник. Ми всі стоїмо там по коліна в болоті. Є десь сонце... Є... Бо пробивається крізь щілину й навіть болото

золотить, а навколо в теплому багні лежать свині і задоволено хрюкають. Їм добре, немає у них ніяких думок і сумнівів. Почнеш їх розбуркувати, так вони тебе ідіотом назовуть. Ти не думай, що вони за старе тримаються. Це невелика біда була б, але вони нюхом чують все нове й свіже, переможне і лізуть туди, несучи за собою свій свинушник” [8, 44].

Взагалі-то мотив зганьбленої жінки, будучи унеможливлений соціально-політичними обставинами щасливим материнством, у повісті Бориса Тенети символічно уособлює образ України: десь на перехресті шевченківського і маланюківського способів вираження. У першому випадку це образ Катерини, що, втомлена боротьбою, вмирає, а в другому – Марії, яка, опинившись у скрутному становищі, переживає своє перше падіння, як повії. Два зранені крила оптимістичного і песимістичного світовідчуттів жіночого світу вмирають у „свинюшнику” задля „гармонії” далекого майбутнього.

Із смертю Катерини кане в небуття і її зачата дитина не побачивши змореного голодом світу. Хто ж та „ненароджена дитина”?! Оновлена Україна? Доля самого автора? Його мрії і бажання? Можна лише здогадуватися.

Утім жінка залишає друзям і коханому щоденник, де розкриває усі свої душевні переживання. Перечитавши зшиток, Михайло кидає його у вогонь. „А він понуро дивився й здавалося, що з цими листками відходить з життя щось рідне. Відходить спокій, з яким він жив 24 роки... А на дворі була весна. Теж така весна!... І точилася боротьба нового життя...” [8, 103]. Цими словами автор закінчує свою повість. Цікаво, що йому тоді виповнилось 24, стільки ж як і його герою. Важко цей збіг років назвати випадковим, як і те, що в тюремній камері на письменника насувалася чорна хмара соціально фіксованого постсуїциду.

Прокуратура видала офіційну довідку такого змісту: „Арестованный писатель Борис Тенета, не находясь еще под следствием, 6-го февраля 1935 года умер от разрыва сердца” [2, 8]. Насправді дружина письменника Тетяна дізналася про іншу правду. Борис Тенета не хотів добровільно йти під розстріл, тому потайки під ковдрою прив’язав себе за горло до ліжка, і, сильно стягнувши зроблений із шматків від одягу шнур, задушився.

Це був не перший випадок самогубства у в'язниці таким способом. Тому охорона дуже ретельно стежила за в'язнями. Авторитарна держава усе більше виявляла зацікавленість у цілковитій окупації душевних просторів людської свободи, а механізм насилля над індивідом застосовувався навіть на його добровільний вибір життя чи смерті. Під гаслами інтернаціоналізму відбувалася цілковита приватизація людської особистості, яка ставала заручником велетенського млинного жорна тоталітарної системи радянського режиму.

Психоаналітична парадигма української прози першої третини ХХ століття у художньо-естетичному задзеркаллі психобіографічного аналізу літературоциду оприявлює: особистісних і соціально-культурних мотивів певної проблематики людини в дійсності не так вже й багато. Як в музиці існують лише до, ре, мі, фа, соль, ля, сі – певний шаблон, з якого композитори і складають мелодії. На перший погляд, усі вони прості і елементарні, але в динаміці звукового потоку, охоплюючи усе єство людини, є надто складними в літературознавчій інтерпретації, тому часто виходять за межі теоретичного матеріалу.

У пошуках „Шляху, Істини і Життя” ще древні греки проклинали страждання людини. Не вбачаючи у ньому ніякого смислу, вони безнастанно утверджували думку, що ліпше взагалі не народжуватися, ніж страждати. Тому самогубство з цих позицій якоюсь мірою виправдовувалось у суспільстві. Східні релігії намагалися пояснити людські біди, несправедливість і нужду в лабіринті невмолимої долі. Проте тільки отці Церкви зуміли відшукати у Христі істинний смисл страждання людини, в основі якого перебувають наші помилкові уявлення про справжню сутність речей. Як слушно зауважував один із провідних сучасних богословів, професор Папського Східного Інституту Ф.Шпідлик: „Велика проблема християнського життя, таким чином, полягає у виправленні цієї помилки через споглядання Христа страдаючого, або, як говорив М.Бердяєв, перетворити моторошне страждання, що переслідує ціль убити людину, в страждання обернене, яке є шляхом до спасіння” [10, 166].

Зловживаючи критично-філософською думкою у пошуках „Шляху, Істини і Життя”, з погляду психоаналізу часто задають питання: А чи не є трактування узмістованого страждання звичайним замаскованим мазохізмом людини в зовнішній оболонці релігійного умиротворення? „Ні!”, – одноставно відповідають отці Церкви. Мазохізм кардинально відрізняється від осмисленого християнського подвижництва тим, що перетворює страждання людини не на засіб до внутрішнього досконалення, а на самоціль. Дотримуємось слів Господа нашого Ісуса Христа: „Візьміть Моє ярмо на себе і навчіться від Мене, бо Я лагідний і покірний серцем, – і знайдете спокій своїм душам. Бо Моє ярмо любе і Мій тягар легкий” [1, Мт.11, 29-30].

Як говорив К.Вальверде, „цивілізація, яка не вміє страждати, не вміє і жити!” Тому самогубство, як один із механічних способів людини позбавитись страждань, є жалюгідним зціненням смислу життя взагалі.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Біблія* (книги святого письма Старого й Нового Заповіту). 2. *Коваленко-Плужник Г.* Спогади // Україна. – № 3 (січень). – 1990. 3. *Микитенко І.* Твори: В 4 т. – Т. 1: Оповідання. Повісті. Поезії / Упоряд. О.Микитенко. – К.: Вид-во „Дніпро”, 1982. 4. *Микитенко О.* Іван Микитенко: трагедія ідеалів 1897-1937-1997 // Кур’єр Кривбасу. – № 102/ Червень. – 1998. 5. *Микитенко О.* Іван Микитенко: трагедія ідеалів 1897-1937-1997 // Кур’єр Кривбасу. – № 103 / Липень. – 1998. 6. *Первомайський Л.* Із спогадів про Івана Микитенка / Сонячні гони. Спогади про Івана Микитенка. – К.: Вид-во „Дніпро”, 1967. 7. *Портрет темряви.* Свідчення, документи і матеріали у 2 кн. (Асоціація дослідників голодоморів в Україні). – Автор-упорядник П.Ящук. – Кн. 1. – К. – Нью-Йорк: Вид-во „Дивосвіт”, 1999. 8. *Тенета Б.* Гармонія і свинушник. – К.: Держвидав України, 1928. 9. *Тенета Б.* Ненависть. – Пер. с укр. – (дорожня биб-ка). – К., 1930. 10. *Шпидлик Ф.* Духовная традиция восточного христианства. Систематическое изложение.- М.: Изд-во „Паолине”, 2000.

Andriy Pecharskyu

Illusive conception of Ya-ideal is in fiction of B.Teneta and I.Mukytenko (victims of psychopathy „Soviet sociocaedere”)

The article is devoted the victims of psychopathy „Soviet sociocaedere” and to the features of psychodynamic of Ya-ideal in life and creation of Borys Teneta and I.Mukytenko. Material for research was become by the psychological models of conduct of characters in works „Antoniv

ohon” „Budni”, „Wurkahany”, „Childhood of Gabriel Kyrychenko” of I. Mykytenko, „Hatred”, „Harmony and Pig-breeding” of Borys Teneta, and also facts of external and internal biography of prosaists.

The methodological tools involve the achievements of the psychoanalytical approach in the sphere of suicidology.

Keywords: Ya-ideal, „Soviet sociocadere”, projective identification, transference, narcissus (selfish) offence, therapeutic alliance, suicide motives (reasons), literary groups.

Марія ПАНГЕЛОВА

ВІДОБРАЖЕННЯ ЛІТЕРАТУРНОГО ПРОЦЕСУ 50-60 РР. ХХ СТ. В ЕПІСТОЛЯРНІЙ СПАДЩИНІ УЛАСА САМЧУКА

Стаття присвячена дослідженню листування Уласа Самчука 50-60 рр. ХХ ст. з відомими діячами літератури та мистецтва. Особлива увага звертається на життєві та творчі перипетії письменника крізь призму його епістолярію.

Ключові слова: лист, кореспонденція, епістолярій, літературний процес.

Листи письменників – неоціненне джерело свідчень про життя і творчість майстрів слова та їх кореспондентів. Завдяки листам ми маємо змогу проникнути в епоху, у якій жив та творив митець, у його душевну настроєвість, простежити участь останнього в літературному процесі у різні проміжки часу. Особлива цінність кореспонденцій полягає у тому, що вони відтворюють конкретний момент у житті письменника, його думки, переконання, літературні уподобання.

Відомий прозаїк Улас Самчук залишив по собі досить вагому епістолярну спадщину, яка надзвичайно поглиблює наші знання про епоху, у якій жив письменник, про особливості його життя як літературного, так і приватного.

Не дивлячись на певні досягнення в царині дослідження епістолярію, все ще не достатньо вивченими залишаються соціальні функції листування, характер відображення в них дійсності, їх змістові особливості та ін. Особливої уваги заслуговують дослідження Л.Вашків [1], М.Коцюбинської [2], В.Кузьменка [3], Ж.Ляхової [4], Г.Мазохи [5], В.Святотця [8] та ін. Проте епістолярна спадщина письменників, слід зауважити, потребує ще досить значної уваги.